Højskolerne

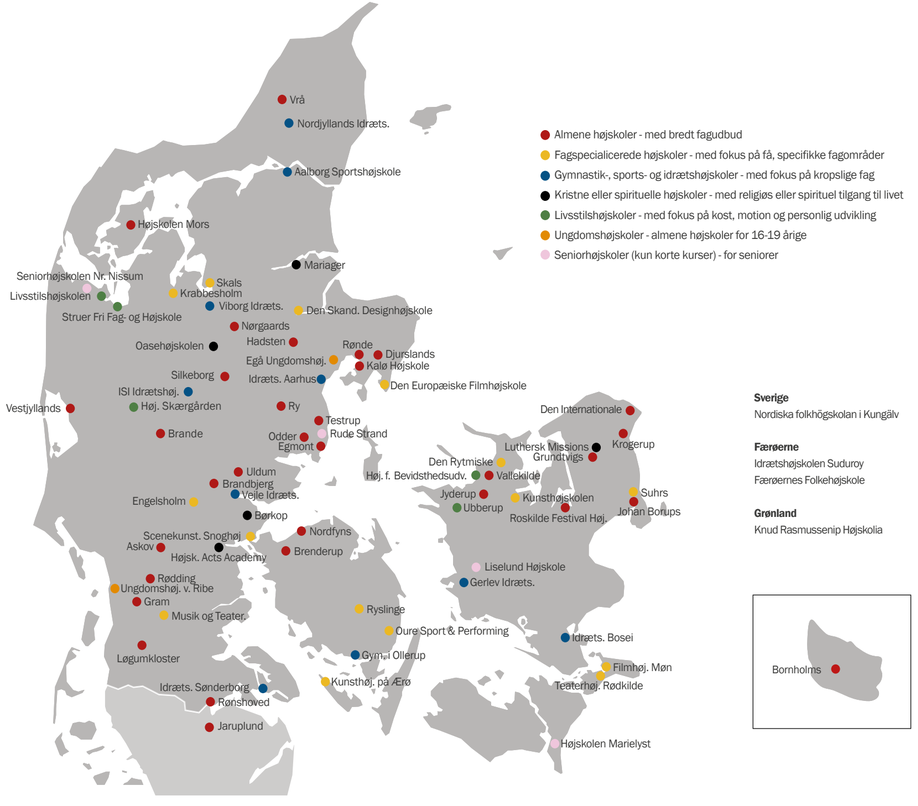

EN HØJSKOLE FOR FLERE
Højskolerne skal være mødested for endnu større forskellighed
Side 8

DEN DEMOKRATISKE SAMTALE
Populisme, polarisering og manglende tillid truer demokratiet
Side 20

BÆREDYGTIG DANNELSE
Fra klimadepression til fælles handlekraft
Side 30

LIVET ER IKKE DET SAMME UDEN Højskolerne

- Almene højskoler - med bredt fagudbud
- Fagspecialicerede højskoler - med fokus på få, specifikke fagområder
- Gymnastik-, sports- og idrætshøjskoler - med fokus på kropslige fag
- Kristne eller spirituelle højskoler - med religiøs eller spirituel tilgang til livet
- Livsstilshøjskoler - med fokus på kost, motion og personlig udvikling
- Ungdomshøjskoler - almene højskoler for 16-19 årige
- Seniorhøjskoler (kun korte kurser) - for seniorer

Sverige
Nordiska folkhögskolan i Kungälv

Færøerne
Idrætshøjskolen Suduroy
Færøernes Folkehøjskole

Grønland
Knud Rasmussenip Højskolia

Indhold

FFD's Årsskrift

Udgivet i 2021 af
Folkehøjskolernes Forening
i Danmark, FFD
www.ffd.dk
www.hojskolerne.dk

Forside:
Fra fodboldbane til køkken-
have. Bosei Højskole.
Fotograf: David Brook Rosen

Redaktør: Anna Sofie Lisbjerg
Ansv.h. redaktør:
Jakob Bonde Ramussen

Skribenter:
Elsebeth Gerner Nielsen
Lisbeth Trinskjær
Malene Fenger-Grøndahl
Anna Sofie Lisbjerg
Helle Skovmose
Rasmus Skov Borring
Malte Aarenstrup Launbjerg

Layout: Katrine Dahlerup
Tryk: Dystan & Rosenberg
Oplag: 500

ISBN: 978-87-87627-09-2

Højskolerne

#højskole

> **s. 38 – GRØN AKTIVISME**

> **s. 24 – RULLENDE FOLKEMØDE**

s. 5
indledning
Med frihed følger ansvar

s. 6
petitstof
Højskoleliv

EN HØJSKOLE FOR FLERE

s. 8
tema
Højskolerne skal være mødested for endnu større forskellighed

s. 12
case
**Genstart:
Fra direktør til højskoleelev**

s. 14
case
**Et kærligt spark:
Racisme findes også på højskolerne**

s. 16
case
**Forandring:
"Efter en uge forsvandt min facade ... "**

s. 18
tal og statistik
Mangfoldighed i tal

DEMOKRATISK SAMTALE

s. 20
tema
Populisme, polarisering og manglende tillid truer demokratiet

s. 24
case
**Rullende højskoleånd:
Kurs mod et stærkere demokrati**

s. 26
case
Sangen samlede os, da corona satte en kile i folket

s. 28
case
**Plads til tvivl:
Ud med næringsfattig overfladedebat!**

BÆREDYGTIG DANNELSE

s. 30
tema
Fra klimadepression til fælles handlekraft

s. 34
case
Godt på vej mod 360 graders selvforsyning

s. 36
case
**Højskolesvin
lokker elever på grisestien**

s. 38
case
**Grøn aktivisme:
"Højskolen har hjulpet mig med at finde min plads i klimakampen"**

s. 40
tal og statistik
Kursister, effekt, m.v.

s. 42
verdenskort
Højskoletanken globalt

Med frihed følger ansvar

Højskolerne nyder som skoleform stor frihed. Den frihed har gennem historien været forudsætningen for, at vi har kunnet bidrage til udviklingen af samfundet – både i det små og i det store. Frihed er ikke en kun en frihed fra noget. Den er også en frihed til noget. Det er en frihed til at kunne dyrke ånd og følelse. Det er en frihed til at kunne prøve ting af, til at kunne fejle og til at kunne præge.

Derved har højskolerne kunnet bygge håb. Og hvad er nok så vigtigt: Fordi vi har haft livsoplysningen som fundament, har højskolerne kunnet danne myndige mennesker, der for eksempel tog tilbage til deres lokalsamfund og skabte en helt ny måde at dyrke landbrug på. Og en ny måde at organisere fødevareproduktionen på. Det har været – og er stadig – en frihed til at præge samfundet i nye retninger, til det fælles bedste.

www.ffd.dk/strategiplan

Forvalter vi i dag friheden godt nok? Det spørgsmål stiller vi os selv hele tiden. Vi må som højskoler ikke bare være tilfredse, så længe sengene er fyldte året rundt. Elever og kursister er selvfølgelig en væsentlig forudsætning for at drive højskole. Men ikke nok. Højskolen er også en idé. Og den skal vi være med til at brede ud til hele samfundet.

Højskolerne må undgå at blive del af oplevelsesøkonomien og oplevelsessamfundet. De er dannelsesinstitutioner og skal udgøre et gevaldigt eksperimentarium med et hav af forskellige eksempler på, hvordan vi blandt andet mestrer de kriser, som truer grundlaget for vores samfund og planet: den demokratiske krise, biodiversitetskrisen, klimakrisen og de sociale kriser.

Vi bilder os ikke ind, at vi er løsningen på alle samfundets udfordringer, men vi hævder, at vi kan være nogle af de steder, hvor ikke bare samtalen om dem finder sted, men hvor mod og håb indgydes. Og grobund for handling skabes.

Derfor lægger vi os i selen – som man kan læse i årsskriftet her – for at bidrage til arbejdet med bæredygtighed, med demokrati og for at modvirke polarisering. For at skabe de bedste rammer for, at alle mennesker inspireres af højskolen.

Vi gør det i ydmyghed over for den frihed, vi er givet. Vi gør det som højskoler.

Lisbeth Trinskjær,
formand

Elsebeth Gerner Nielsen,
generalsekretær

Bogudgivelse

De senere år er megen politisk debat blevet til konfliktunderholdning. Unge trækker sig fra den offentlige samtale, og mange kan ikke håndtere at være i konflikt. Men hvad nu hvis det var legitimt at udtrykke tvivl? Hvad nu hvis debattørerne blev tvunget til at sætte sig i modpartens sted? Hvad nu hvis det var okay, at vi ikke bliver enige? Og hvad hvis du som tilhører til en debat skulle bidrage med løsningsforslag?

Journalist Cathrine Gyldensted har undersøgt potentialet i Frirumsdebatten – en ny debatform, der er initieret af de frie skoler og udfordrer de traditionelle rammer for politisk debat med det formål at styrke den demokratiske samtale mellem borgere og folkevalgte.

"Det er ret vildt med en hel uge, hvor der er gode oplevelser til alle, uanset om man er fire år og vild med superhelte eller fyrre med en undertrykt trang til at danse fjollet."

Jesper Koerstz Jensen, 38 år og lektor på læreruddannelsen. Var på familiekursus i sommeren 2021.

Livet er ikke det samme uden Højskolerne

I forlængelse af Højskolernes nye rammefortælling "Livet er ikke det samme uden højskolerne" har vi skabt en række film med nedslag i højskolens dna anno 2021: bæredygtighed, dannelse, engagement og fællessang.

Filmene findes på hojskolerne.dk/youtube

Højskole for hele Danmark

Mens Danmark var lukket ned, åbnede Højskolerne en virtuel #Højskoleforheledanmark, hvor lærere og højskolefolk bød ind med foredrag, morgensang, undervisning, podcasts og inspiration i en tid, hvor vi mere end nogensinde havde brug for at udbrede den særlige ånd, som har kendetegnet højskolerne de seneste 175 år.

Med serien "HøjskoleÅnd" får du oplivelse, oplysning og ånd gennem sange fra den nye højskolesangbog og gribende fortællinger.

Højskolerne lancerer: CO2-beregningsværktøj for kostskoler

Værktøjet er et pædagogisk redskab, hvor en underviser, sammen med sine elever, kan beregne CO2-aftrykket målt pr. årselev for en given kostskole. På den måde øges elevernes såvel som skolens bevidsthed om, hvor de tungeste poster ligger, når det gælder CO2-belastning i forhold til skolens drift.

Samtidig åbner resultatet for en række spørgsmål: Hvordan vil fordelingen se ud, hvis man investerede, ændrede adfærd eller tænkte anderledes? Hvorfor er CO2-aftrykket så forskelligt fra varmekilde til varmekilde og så videre.

Prøv værktøjet på www.ffd.dk/bæredygtighed

”

Vi får normaliseret tabubelagte emner, for det er så naturligt det hele. For helvede, vi onanerer jo alle sammen, og selv om vi ikke ser porno hver dag, så har de fleste af os da set det. Vi taler bare ikke om det.

Emma Lee-Rosberg (elev på Oure Højskole i efteråret 2020) startede sammen med tre andre kvindelige højskoleelever klubben "Kvinde Kend Din Krop" - et fællesskab, hvor kvinder i fortrolighed kunne tale åbent om sex, krænkelser og andre temaer beslægtet med det intime liv. Fra Højskolebladet #1 - 2021

Højskoleinitiativ skaber ungt medborgerskab

Grundtvigs Højskole i Hillerød har fået støtte af FFD's Folkeoplysningspulje til at starte Café Hilleroden - et borgerdrevet samlingssted for byens unge. I dag har projektet udviklet sig til et stort kommunalt kraftcenter med lokal involvering af de unge i Hillerøds vestkvarter. Ungdomskriminaliteten i bydelen er faldet, og caféen har løbende faciliteret en lang række sociale initiativer som fællesspisninger, borgerfestival, ung til ung mentorforløb, camps for unge asylansøgere, juleaftensfejring for alle, street-festival, uddeling af overskudsmad til mindre bemidlede familier, sommercamps, kommunalvalgkampsmøder med videre.

"De unge har fået et sted, hvor de kan udvikle deres by og fremme medborgerskab. Vi vil gerne give dem et talerør, så kommunen og andre aktører lytter til dem og støtter op om den stemme, ungdommen har," siger Søren Lerche, initiativtager og projektleder.

Med tiden har caféen og de tilknyttede aktiviteter skabt rammen for, at unge og voksne kan engagere sig lokalt og bidrage til et godt lokalmiljø.

www.ffd.dk/folkeoplysning

Højskolebladet

Danmarks ældste kulturmagasin
8 numre om året

Det ligger i bladets dna at ville bygge bro mellem højskolerne og resten af samfundet, og i løbet af det seneste år har dagsordener som #MeToo, identitetspolitik og mangfoldighed naturligt præget bladets dækning.

www.hojskolebladet.dk

Mangfoldighed

4%

... af eleverne på lange højskoleophold er indvandrere fra ikke-vestlige lande.

Tallet er fra 2019. I 2016 var tallet 9 pct.

www.ffd.dk/mangfoldighedsanalyse

185.000 solgte eksemplarer af den nye højskolesangbog.

40.570 har hentet Højskolesangbogen som app.

Læs om alle sangene på **hojskolesangbogen.dk/sanghaandbogen**

Global højskoledating er endt i 11 gode matches

11 danske højskoler og 11 udenlandske skoler med rødder i højskoletanken har iværksat et globalt højskolefællesskab om bæredygtig dannelse: projektet People's Future Lab. 44 højskolelærere fra hele verden skal de næste to år søge svar på, hvordan vi som højskoler kan agere lokalt, men tænke globalt, når vi sammen forsøger at finde svar på en mere bæredygtig fremtid for mennesker og natur.

Med ønske om faglig sparring, studieture og ny inspiration er de danske højskoler teamet op med skoler fra Tanzania, Palæstina, Brasilien, Færøerne, Polen, Indien, Kenya, USA, Japan, England og Mexico.

www.peoplesfuturelab.com

Højskolerne skal være mødested for endnu større forskellighed

Højskolerne har historisk fungeret som mødested for grupper i samfundet, som ellers har meget lidt kontakt. Det skal de også i fremtiden, og gerne i stigende grad, siger både udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye og forstander på Rønde Højskole Birgit Fuglsbjerg. Men de advarer begge mod at spænde højskolerne for bestemte uddannelses- og arbejdsmarkedspolitiske strømninger

Af Malene Fenger-Grøndahl, journalist

> Da udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye var blevet færdig som murer, søgte han ind til militæret. Men da han blev erklæret ikke egnet til militærtjeneste, måtte han i stedet finde på noget andet, og så endte han – en smule tilfældigt – på Krabbesholm Højskole i Skive.

"Jeg syntes, at jeg lidt var blevet snydt for nogle oplevelser, når jeg ikke kunne komme i militæret. Så jeg kiggede mig om efter et sted, hvor jeg kunne opleve noget fællesskab og blive udfordret. Så fik jeg den ide, at det kunne være på en højskole. Jeg bladrede igennem højskolernes katalog, og da jeg altid har interesseret mig meget for arkitektur, valgte jeg Krabbesholm Højskole, som også dengang profilerede sig på blandt andet at have arkitektur som linjefag," fortæller Mattias Tesfaye.

På hans højskolehold var der ikke andre med en håndværkeruddannelse. De fleste var unge fra velstillede nordsjællandske familier, der havde gået i gymnasiet og tog et højskoleophold som en del af et sabbatår, inden de skulle læse videre.

"For mig var det en helt anderledes kultur, for jeg var vant til at omgås unge med en håndværkeruddannelse, hvor det var mere almindeligt at tænke på at komme ud og tjene nogle gode penge. Det var virkelig øjenåbnende for mig at møde unge fra et helt andet miljø end mit eget. Det var sundt for mig at lære, at selv om ens forældre har købt en lejlighed til en på Nørrebro, og man har fået en bil i 18 års fødselsdagsgave, betyder det ikke, at dit liv er let. Du kan sagtens have problemer alligevel," siger Mattias Tesfaye, der er vokset op i Aarhus og i dag bor i Albertslund med sin kone og deres to børn.

"Når jeg tænker tilbage på, hvad der var det bedste ved min højskoleoplevelse, handlede det ikke så meget om, hvad vi fik at spise, hvor store værelserne var, eller hvilke fag vi blev undervist i, men om at jeg fik mulighed for at møde en masse mennesker, som jeg ellers aldrig ville have lært at kende. Det var mennesker fra andre dele af landet og med andre sociale baggrunde end mig," siger han om sine tre måneder på Krabbesholm Højskole i 2002.

Mødested for forskelligheder

Mattias Tesfaye mener, at en af højskolernes vigtigste opgaver og en væsentlig del af deres eksistensberettigelse netop er, at de kan fungere som mødesteder og platform for samtale mellem mennesker fra forskellige samfundslag og med forskellige faglige og erhvervsmæssige baggrunde og forskellige holdninger.

"I en tid, hvor vi ikke længere ser de samme fjernsynsudsendelser, ikke abonnerer på samme aviser og ikke ser de samme film i biografen, er den fælles samtale truet. Vi streamer serier, hører musik på Spotify og får en stor del af vores nyheder fra sociale medier, hvor vi risikerer primært at møde holdninger, der ligner vores egne. Derfor er det ekstra vigtigt, at vi som samfund understøtter de steder, der kan skabe fælles kontaktflader, og det kan for eksempel være højskolerne," siger han.

Men han er i tvivl om, hvorvidt højskolernes elevsammensætning i dag er så mangfoldig og bred, at de fungerer som mødested for forskel-

» **Jeg kan godt se for mig, at højskolerne kan vække flere unges interesse for håndværksfagene. Men jeg mener ikke, at højskolerne skal missionere for, at folk skal vælge bestemte uddannelser eller erhverv. Højskolerne skal vække folks nysgerrighed og tale op imod tidens tendenser.**

Udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfaye

ligheder i det omfang, han kunne ønske sig.

"De sidste to årtier har jeg været meget rundt i landet og holdt foredrag og været på rigtig mange højskoler, og mit indtryk er, at det ikke er et repræsentativt udsnit af den danske ungdom, der tager på højskole. Det er ærgerligt – ikke kun for dem, der ikke kommer på højskolerne, men også for alle dem, der kommer på højskolerne, da de bliver snydt for en oplevelse, når de for eksempel stort set ikke møder unge med en håndværkeruddannelse eller unge med anden etnisk baggrund end dansk," siger ministeren og uddyber: "Hvis næsten alle højskoleelever har taget studentereksamen og er vokset op med forældre i arbejde og i hjem med bogreoler og klaver, bliver de snydt for at møde andre dele af Danmark," siger han.

"Er der ingen elever med indvandrerbaggrund på højskolerne, er det ikke kun Mohammed, der mister noget; det er også Amalie, fordi hun ikke møder Mohammed. Den oplevelse, som højskolerne tilbyder, bliver simpelthen dårligere af, at Mohammed ikke går der."

Også i forhold til politiske holdninger er det vigtigt, at højskolerne kan tiltrække et bredt udsnit af befolkningen, mener ministeren.

"Højskolerne skulle gerne være et sted, hvor man kan komme til at bo på værelse med en, der stemmer på noget fuldstændig andet end en selv. Men mit indtryk fra mine besøg på højskolerne er, at de fleste højskoleelever repræsenterer de vælgere, som er kritiske over for den førte udlændinge- og integrationspolitik og anser den for at være for stram. Det er jo fint, at jeg kan stå der og forsvare regeringens politik, men jeg ville ønske, at eleverne mødte jævnaldrende medkursister, som de har rengørings- eller køkkentjans med, der havde nogle andre holdninger. Ikke fordi de skal tage fra højskolen med bestemte holdninger, men fordi de gerne skulle tage derfra med flere spørgsmål, end de kom med – og en forståelse for, hvorfor andre tænker og mener, som de gør," siger han.

Birgit Fuglsbjerg, der er forstander på Rønde Højskole og medlem af FFD's bestyrelse, er enig med Mattias Tesfaye i, at højskolerne skal have en så mangfoldig elevgruppe som muligt, og at mangfoldigheden på en række parametre kan og bør blive større.

"Højskolerne har altid arbejdet med at nå ud til nye grupper i samfundet, og det gør vi fortsat. Det nye er, at det bliver skrevet meget tydeligt ind i den nye strategiplan for foreningen," siger hun.

Noget af det nye, som FFD arbejder på, er at få fat i nye ungegrupper, som ikke kender til højskolen som mulighed.

"Der er miljøer og grupper af unge, hvor højskolerne ikke er kendte, og hvor der ikke er tradition for, at man tager på højskole. Vi har brug for at vise hele verden, hvad højskolerne er, og hvilke tilbud og muligheder højskolerne har i dag. Vi vil gerne nå ud til unge, som overvejer eller er i gang med at afslutte en håndværksuddannelse, og det kan vi måske gøre ved at være mere synlige på deres uddannelsessteder," siger Birgit Fuglsbjerg.

» Højskolerne har altid arbejdet med at nå ud til nye grupper i samfundet, og det gør vi fortsat. Det nye er, at det bliver skrevet meget tydeligt ind i den nye strategiplan for foreningen.

Birgit Fuglsbjerg, forstander på Rønde Højskole og medlem af FFD's bestyrelse

Mattias Tesfaye
Udlændinge- og integrationsminister
"Hvis næsten alle højskoleelever har taget studentereksamen og er vokset op med forældre i arbejde og i hjem med bogreoler og klaver, bliver de snydt for at møde andre dele af Danmark."

Højskoleforeningen arbejder også på at nå ud til flere med etnisk minoritetsbaggrund, og på visse højskoler er det lykkedes. På andre højskoler har man succes med at integrere unge med forskellige diagnoser og særlige behov. Det gælder for eksempel Rønde Højskole, hvor Birgit Fuglsbjerg er forstander.

"Selv om mange af vores elever er 4. g'ere, er de på mange parametre meget forskellige. De fleste af vores elever har en gymnasial uddannelse, men derudover er de meget forskellige, og for mange af dem bliver højskolen det sted, hvor de finder drivkraft til at komme videre i uddannelsessystemet og til i øvrigt at bidrage til samfundet. Det må vi ikke tale ned eller overse i vores bestræbelser på at blive en højskole for flere," siger hun.

Hun mener, at selv om det er væsentligt, at man på de enkelte højskoler gerne skal kunne møde en forskellighed i elevgruppen, er det også vigtigt, at højskolerne hver især får lov til først og fremmest at rette sig mod en særlig målgruppe uden dog af den grund at blive så specialiserede, at de ikke længere er åbne for alle.

"Det ligger i loven, at vi skal være åbne for alle, og det ligger i hele højskoletraditionen. Men derfor kan de enkelte højskoler godt profilere sig på og specialisere sig i at være særligt gode til at rumme og inkludere bestemte grupper," siger hun.

Højskolerne og arbejderbevægelsen

Tidligere var der et tættere bånd mellem arbejderbevægelsen og højskolerne, og der fandtes en række arbejderhøjskoler. Forhenværende kulturminister Joy Mogensen har foreslået, at der genetableres et tættere samarbejde mellem fagbevægelse og højskolebevægelse, og den idé ser både Mattias Tesfaye og Birgit Fuglsbjerg muligheder i. Ingen af dem ønsker dog, at højskolerne forpligtes på at opnå bestemte mål i relation til arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitiske strategier.

Mattias Tesfaye siger: "Jeg kan godt se for mig, at højskolerne kan vække flere unges interesse for håndværksfagene. Men jeg mener ikke, at højskolerne skal missionere for, at folk skal vælge bestemte uddannelser eller erhverv. Højskolerne skal vække folks nysgerrighed og tale op imod tidens tendenser. Hvis alle unge vil være journalister eller psykologer, skal de forsøge at få dem til at prøve sig selv af inden for alt muligt andet. Og hvis alle unge på højskolerne er vilde med Greta Thunberg og synes, at klimakampen er det allervigtigste, skal de stille spørgsmålet, om ikke fattigdomsbekæmpelse er lige så vigtigt. Højskolerne skal sejle op mod vinden, udfordre folk og vække deres nysgerrighed," siger ministeren.

Birgit Fuglsbjerg ser muligheder i, at højskolerne kan inspirere unge til at interessere sig mere for håndværksuddannelserne.

"Håndens og åndens arbejde går hånd i hånd på mange højskoler. Der udvikles hele tiden nye tilbud og valgfag, som afspejler, at mange unge i dag er optaget af tekstiler, re-design, træarbejde og i det hele taget de mere konkrete og kreative fag, som indgår i et samspil med de teoretiske fag. En del af vores højskoleelever overvejer også en håndværksuddannelse som et supplement i deres uddannelsesforløb. Men det kan og skal aldrig blive højskolernes formål at sluse et bestemt antal unge ind på en håndværksuddannelse," siger hun.

Hun tilføjer, at arbejdet med at gøre højskolens elevgruppe endnu mere mangfoldig også har et økonomisk aspekt, og at det kan blive nødvendigt for eksempel at reservere et bestemt antal pladser til sårbare unge eller unge med diagnoser, ligesom det kan blive nødvendigt at skabe økonomiske rammevilkår, der gør det muligt at afholde nye typer af kortere kurser, som kan tiltrække mennesker, der er på arbejdsmarkedet og ikke kan tage et halvt år ud til et højskolekursus.

www.ffd.dk/højskoleforflere

Anne Bisbjerg Lee
Chef for HR og Kommunikation i Lærerstandens Brandforsikring
"Man kan godt leve et godt liv og have succes, selv om man ikke ligner de 99 andre med slips og blå skjorter. Jeg har en eksplicit forventning til, at både jeg selv og mine medarbejdere har et godt og balanceret liv, hvor der er plads til det hele menneske."

Genstart

Fra direktør til højskoleelev

Kommentarsporet på Anne Bisbjerg Lees LinkedIn-profil blev væltet, da hun i efteråret 2020 ændrede sin profiltekst fra *Vice President for People & Organization* i Novozymes til højskoleelev på Ubberup Højskole. Et kontroversielt karriereskridt i en verden af lyseblå skjorter. Nu håber hun, at flere tør gøre det samme.

> 53-årige Anne Bisbjerg Lee havde arbejdet solen sort i alt for mange år og negligeret sig selv og sin kreative åre. Da det gik op for hende, at hun ikke længere kunne mærke sig selv, var der kort fra tanke til handling. Der stod højskole på bucketlisten, og tiden var inde til at skifte det internationale topjob ud med en helt ny scene.

"Jeg har været optaget af at leve op til krav og forventninger rundt omkring mig. Efter at have gjort det så længe havde jeg brug for at blive nulstillet, komme ned i tempo og tilbage til mig selv. Nære min krop med sund kost, bevægelse, kreativitet og refleksion."

Et afbud på et ellers fuldt booket efterårshold gjorde drømmen til virkelighed, og Anne Bisbjerg Lee kunne starte på Ubberup Højskole i efteråret 2020. Det første, hun gjorde, var at opdatere sin LinkedIn-profil, som flød over med opbakning og søde kommentarer på den lidt kontroversielle udmelding.

"Jeg valgte at satse og stå ved mit valg. Og samtidig gøre det helt offentligt i det udstillingsvindue, der er min karriereplatform. For mig var det også lidt et skridt ud i intetheden."

Alternative ruter til et godt liv

Anne Bisbjerg Lee beskriver sig selv som en lidt skæv profil i den finansielle branche, der er meget strømlinet og fyldt med mænd i lyseblå skjorter. Dog mener hun ikke, at der er en modsætning imellem at leve et godt og velafbalanceret liv og samtidig have et lederjob.

Da opholdet på Ubberup lakkede mod enden, startede hendes søgen efter nye veje i arbejdslivet. Headhunterne havde lidt svært ved at se den røde tråd i valget om at tage på højskole midt i en karriere, der bragede fremad, men for Anne Bisbjerg Lee blev højskolen netop kompasset, der fik hende til at se i den rigtige retning.

I dag er hun chef for HR og Kommunikation hos Lærerstandens Brandforsikring og bor på landet med sin mand, børn og høns.

"Jeg er blevet en del af en mindre organisation og har fået bredt mit arbejdsområde ud, så jeg sidder med HR, kommunikation og bæredygtighed. Det er nogle områder, jeg synes er fede at få lov at lede. Og samtidig træder jeg ind i det liv, jeg gerne vil have, som ikke kun handler om mit arbejdsliv, men om hele mit liv."

Højskolen relevant for erhvervslivet

På trods af det store udbytte, Anne Bisbjerg Lee tog med sig fra højskolen, savnede hun at møde flere som sig selv.

"Man skal have et stærkt personligt drive for at række ud til fællesskabet, når der ikke er nogen, der ligner en selv. Det kan være noget af en overvindelse. Jeg håber, højskolerne tager stafetten op og gør noget mere for at nå karrieremennesker som mig. Der bliver brugt tusindvis af kroner på at udvikle topledere og chefer på store anerkendte business schools, men højskoler kan bidrage med noget helt andet og mere essentielt: En 360 graders personlig udviklingsrejse. For at kunne give af sig selv og være en god leder skal der fyldes på tanken. Dannelsesmæssigt, menneskeligt og relationelt."

Noget tyder da også på, at moderne management lingo er på retræte til fordel for et mere helhedsbaseret dannelsesperspektiv, hvor lederskab også handler om at turde fejle, stille spørgsmål og være nysgerrig. Som eksempel åbnede tidligere fodboldspiller og sportsdirektør Troels Bech og business coach Jakob Aagaard Ledelseshøjskolen i august, der inspireret af Grundtvig og højskoletanken fokuserer på læring gennem dialog. Så mens jakkesæt og visitkort bliver hjemme, skal forløbet skabe rum for samtale og refleksion samtidig med, at kursisterne – formentlig lidt uvant fra deres arbejdsliv – også skal synge fællessang og vandre ture langs kysten.

Med Anne Bisbjerg Lees fortælling om et højskoleophold midt i karrieren og nye strømninger i moderne ledelse kan højskolerne måske med fordel rette blikket mod en målgruppe, der ikke af sig selv opsøger højskolen som et muligt boost af deres tilværelse og arbejdsliv.

» **Jeg valgte at satse og stå ved mit valg. Og samtidig gøre det helt offentligt i det udstillingsvindue, der er min karriereplatform.**

Anne Bisbjerg Lee, Chef for HR og Kommunikation i LB Forsikring

BLÅ BOG

Marek Azoulay
Elev på Krogerup Højskole i 2019. Er 25 år og studerer HA Pro på CBS - også kaldet projektledelse og erhvervsøkonomi.

Donna Munezero
Elev på Krogerup Højskole i 2019. Er 36 år og studerer til eventkoordinator.

Prince Henry Kwesi Asare
Elev på Roskilde Festival Højskole i 2020. Er 27 år og sociologistuderende.

Et kærligt spark

Racisme findes også på højskolerne

Ti tidligere højskoleelever har siden december 2020 arbejdet på at udvikle anbefalinger til, hvordan højskolerne kan opnå mere mangfoldighed i elevsammensætningen.

> "Vi har jo været mega glade for at gå på højskole! Og flere skal opleve, hvor fantastisk det er. Derfor vil vi arbejde for, at højskolerne reelt bliver for alle!"

Ordene er Marek Azouleys. Der bliver nikket rundt om bordet. "Ja, det er sådan, vi skal starte. Positivt," istemmer Donna Munezero.

Skrivegruppen er alle enige om, at anslaget er væsentligt. De vil vise, at anbefalingerne er konstruktive. Formålet er at gøre noget godt endnu bedre og samtidig adressere, hvor problemerne med højskolernes mangfoldighed er størst.

Højskolernes Ungepanel opstod i kølvandet på et interview med tidligere højskoleelev Prince Henry i Højskolebladet. Artiklen skabte røre. Ikke kun i Princes indbakke, men også i Berlingske, som konkluderede, at: "Ophedede debatter om racisme og køn er for alvor rykket ind på danske højskoler". Prince valgte at stå frem med sine oplevelser med racisme for at sætte fokus på, at den diskrimination, der finder sted i resten af samfundet, ikke efterlades på dørtærsklen til højskolen. Ønsket om større inklusion på højskolen handler for ham især om en større diversitet i elevgruppen.

"Bare det at få adgang! At vide, at højskole er en mulighed, kræver indsigt. Det forudsætter, at man enten har været et sted, hvor højskole er noget, der er blevet talt om, eller at ens familie har anbefalet det. Og så skal man jo lige have det privilegium at kunne tage et halvt eller helt år ud af kalenderen – og i øvrigt have råd til det," pointerer Prince.

Kritikken gav genlyd, og en flok unge meldte sig på banen, da FFD i samarbejde med Mino Danmark rakte ud for at etablere et ungepanel, der med afsæt i egne erfaringer kan vejlede højskolerne til at opnå en mere mangfoldig elevgruppe.

Én af de fremhævede problematikker handler om kulturen og det faktum, at flere af de unge i panelet har oplevet racisme på højskolerne:

"Som minoritetselev bliver man reduceret til udelukkende at blive identificeret med sin etnicitet, religion, seksuelle orientering, køn, funktionsnedsættelse og baggrund. Man får sjældent lov til bare at være en ordinær elev. Det betyder, at minoritetsetniske elever ofte bliver konfronteret med deres minoritetsmarkør og dermed tvinges til at forholde sig til det, der adskiller dem fra majoritetsdanske elever", påpeger panelet, som derfor råder højskolerne til at uddybe deres retningslinjer i forhold til diskrimination og yderligere gøre dem handlingsbaserede og helhedsorienterede.

UNGEPANELET ANBEFALER

KULTUR PÅ HØJSKOLEN: Anerkend problemer med alle former for diskrimination! Indfør en retningsangivende strategi og samværspolitik. Oplys om og kommunikér tydeligt, hvordan højskolen håndterer elevers oplevelser med racisme og andre former for diskrimination.

KOMMUNIKATION OG KENDSKAB: Hav blik for en divers repræsentation i billedbrug og markedsføring. Hav fokus på at bryde med en destruktiv alkoholkultur, og tilbyd alternative kostmuligheder. Lav brochurer på forskellige sprog.

ØKONOMI: Gør det tydeligt, hvordan der kan søges økonomisk støtte til et ophold. Hjælp med at skabe et overblik over elevudgifter under højskoleopholdet. Arbejd strategisk og politisk på at sænke de økonomiske barrierer, der kan være for minoritetsetniske unge for at tage på højskole.

» **Som minoritetselev bliver man ofte reduceret til udelukkende at blive identificeret med sin etnicitet, religion, seksuelle orientering, køn, funktionsnedsættelse og baggrund. Man får sjældent lov til bare at være en ordinær elev.**

Ungepanelet

Modelfoto

FAKTA
HØJSKOLERNES MENTORORDNING
Unge uden ungdomsuddannelse kan, som led i en uddannelsesplan, deltage i et afklarende og udviklende højskoleforløb med henblik på overgang til en kompetencegivende ungdomsuddannelse. Den unge får tilknyttet en mentor på højskolen, der støtter og vejleder.
www.ffd.dk/mentor

Malthe Lykke Mathiasen
Tidligere elev på Brande Højskole
Her oplevede han for første gang varmen fra fællesskabet.

Forandring

”Efter en uge forsvandt min facade, og så var jeg blid som et lam.”

Malthe Lykke Mathiasen blev mobbet i folkeskolen og pjækkede så meget som muligt. Han gik ud af 9. klasse uden en eksamen. På Brande Højskole oplevede han for første gang, at skole også kan rime på fællesskab, faglig succes og fremtidsdrømme.

> Malthe er vokset op i Ansager med sin mor, far og storesøster. Faren er lastbilchauffør, og moren arbejder hos LEGO. Folkeskolen var et barskt sted for en gamer-fyr, som ikke passede ind på fodboldholdet. Malthe blev mobbet fra 0. til 9. klasse, og når han ikke pjækkede, handlede det om at få dagen overstået. Interessen for sløjd og computerspil var ikke nok til at bestå 9. klasses eksamen, så i forbindelse med hans erhvervsgrunduddannelse, EGU, foreslog hans vejleder ham at tage på højskole:

”Jeg tænkte bare 'skole, nej tak'. Men jeg vidste også godt, at jeg skulle have noget fagligt med mig på en eller anden måde.”

Da han mødte op på Brande Højskole, var det med en hård facade og sommerfugle i maven. Han stillede sig langs væggen, da de skulle danse i forbindelse med isbrydningen den første dag:

”Jeg gider ikke sådan noget svanse-noget, så pakker jeg mine ting og kører hjem. Men efter en uge var min facade brudt ned, og jeg var blid som et lam.” Malthe oplevede for første gang varmen fra fællesskabet og følelsen af, at de andre elever kunne lide at være sammen med ham: ”Det betød meget, at jeg mødte nogen, som har haft det på samme måde med at gå i skole som mig.”

Game changer

Lærerne og den anderledes undervisning på højskolen blev en game changer for Malthe, der ikke kunne holde tårerne tilbage, da han efter højskolen tog en danskeksamen og scorede et 7-tal i lyrik.

”Jeg troede ikke på det,” siger Malthe, som havde besluttet at få både en dansk- og matematikeksamen i hus. Højskolen hjalp efterfølgende Malthe i praktik på Give Stålspær, hvor han kunne få lov at fordybe sig i det, han er god til. Han drømmer om at fortsætte sit forløb med en læreplads og senere starte på Skjern Tekniske Skole, så han kan uddanne sig til smed.

”Højskolen har gjort mig mere rolig. Jeg kører ikke længere i et højt gear hele tiden. Min mor og far synes, at det er som at få en ny søn. Jeg er ikke sur på dem hele tiden, og jeg hjælper også til derhjemme. Tidligere gad jeg ikke det der køkkenhalløj, men på højskolen hjælpes man ad med alt, så jeg har vænnet mig til at være i køkkenet.”

7-tallet og mødet med andre unge, han kunne identificere sig med, har bidraget til at gøre Malthes højskoleophold til en livsændrende oplevelse. Kort efter at FFD talte med Malthe, fik han besked om, at han kunne begynde hos Give Ståspær i tre måneder – med mulighed for en lærepladsansættelse.

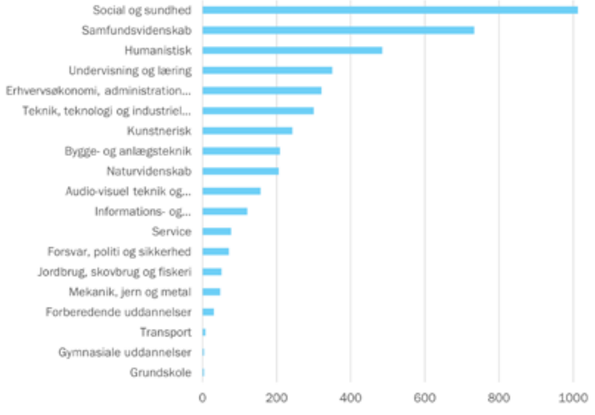
» **Højskolen har gjort mig mere rolig. Jeg kører ikke længere i et højt gear hele tiden. Min mor og far synes, at det er som at få en ny søn, for jeg er ikke sur på dem hele tiden, og jeg hjælper også til derhjemme.**

Malthe Lykke Mathiasen, tidligere elev på Brande Højskole

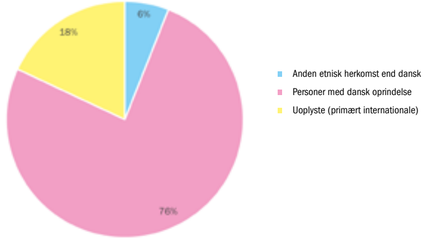
HØJSKOLENS MANGFOLDIGHED I TAL

KILDE: Mangfoldighed blandt højskolernes kursister, MOOS-BJERRE 2021. www.ffd.dk/mangfoldighedsanalyse

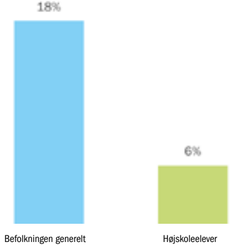
HVILKEN UDDANNELSE VÆLGER HØJSKOLEELEVER EFTER OPHOLDET?

HØJSKOLEELEVERS BAGGRUND

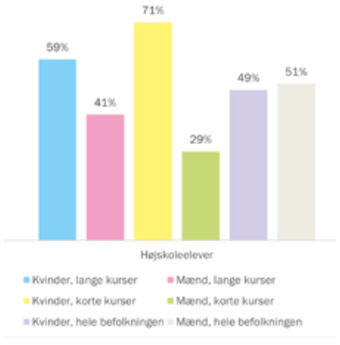

ANDEL AF HØJSKOLEELEVER PÅ LANGE KURSER MED ANDEN ETNISK HERKOMST END DANSK SAMMENLIGNET MED BEFOLKNINGEN*

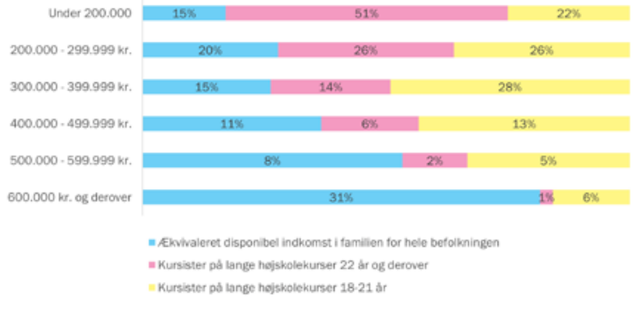

* Herkomst for kursister i alderen 0-29 år på lange højskolekurser. Og 18-25 årige i befolkningen, 2019. Herkomst dækker her over alle indvandrere og efterkommere. Se mere detaljeret statistisk i rapporten.

KØNSFORDELING

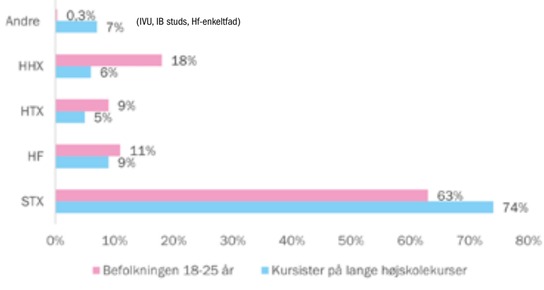

HØJSKOLEELEVER OG FAMILIENS ÆKVIVALEREDE DISPONIBLE INDKOMST

FORDELING AF HØJSKOLEELEVER MED GYMNASIAL UDDANNELSE

60% af alle højskoleelever kommer med en gymnasial uddannelse. For hele befolkningen i alderen 20-24 år er den tilsvarende andel 51%. Der er 7 procentpoint flere blandt højskolekursisterne, som har gennemført en alternativ gymnasial uddannelse. Elever med en gymnasial uddannelse fordeler sig således:

HØJSKOLEELEVERS SENEST AFSLUTTEDE UDDANNELSE

Populisme, polarisering og manglende tillid truer demokratiet

Politikerne taler i stigende grad til borgerne som forbrugere, samtidig med at de laver store reformer bag kulisserne uden at inddrage vælgerne. Medierne spiller med på en splittende konfliktdagsorden, der skaber polarisering mellem land og by, unge og gamle. Måske kan højskolerne være med til at puste nyt liv i det danske demokrati.

Af Malene Fenger-Grøndahl, journalist

> Når vi hepper på fodboldlandsholdet under EM, er vi stort set alle med i koret og føler os som en del af noget større. Men når det kommer til politik og forsøget på at finde fælles, konstruktive og langsigtede løsninger på nogle af de største samfundsmæssige udfordringer, står det knap så godt til. Forfatter og vicedirektør i DJØF Sigge Winther Nielsen har for nylig i sin bog "Entreprenørstaten" med stor opmærksomhed til følge vist, at vi i demokratiets "hus" befinder os alt for meget ved fordøren, hvor politik er debat, positionering og synlighed – mens bagdøren, hvor politik skal blive til virkelighed for borgerne, ikke har megen opmærksomhed, og alt for mange beslutninger løber ud i sandet.

Det er alt sammen tegn på, at demokratiet er i en begyndende krise – med polarisering, populistiske tendenser og faldende tillid til politikere og medier. Det er alvorligt, og det bør der gøres noget ved, mener både strategidirektør for Altinget og Mandag Morgen Lisbeth Knudsen og formand for Folkehøjskolernes Forening samt forstander på Ubberup Højskole Lisbeth Trinskjær.

"Vi ser nogle klare tendenser i Danmark – ligesom i en del andre lande – til en stigende polarisering," siger Lisbeth Knudsen.

Modsætninger tales op

"Uligheden er voksende på uddannelses- og sundhedsområdet, og der sker også en polarisering mellem land og by. Der er både reelle forskelle i levevis og værdier, men der sker også en medie- og politikerbåren polarisering i den fortælling, der er om disse forskelle. Modsætningerne skrues op, i stedet for at der tales fælles løsninger eller arbejdes på at finde fælles værdier," siger strategidirektøren.

Bekymrende polarisering

Lisbeth Knudsen understreger, at polariseringen er en bekymrende tendens i et tillidsbaseret demokrati som det danske, der er baseret på en stærk sammenhængskraft og små forskelle på rig og fattig, akademikere, faglærte og ufaglærte arbejdere og land- og bybefolkning.

"Det holistiske, som vi opfatter som en af de allerstørste og vigtigste karakteristika ved det danske samfund, risikerer at blive fragmenteret yderligere," siger hun.

Lisbeth Trinskjær er enig:

"Der er en forskel på land og by, men den tales unødigt op af politikerne, som over en bred kam ikke ser ud til at være optaget af at finde langsigtede løsninger på de komplekse problemer, vi står over for. Den slags løsninger kræver opbakning i befolkningen, hvilket ingen partier lige nu prøver at skabe. Det er sindssygt kritisabelt," siger hun og tilføjer, at politikerne i stigende grad taler til vælgerne, som om de er børn eller forbrugere.

"Vælgerne er ikke forbrugere. Vi er forudsætningen for folkestyret, og politikere har misforstået deres opgave, hvis de tror, at de er valgt til at tale bestemte segmenters sag i stedet for at forvalte helheden. Det tror jeg også er en af årsagerne til, at så få danskere melder sig ind i partierne. De tror ikke på de simple fortællinger og lette løsninger, som politikerne præsenterer dem for," siger hun med henvisning til, at antallet af danskere, der er medlem af et parti, nu er så lavt, at det svarer til cirka 6 % af befolkningen, mens andelen i 1960 lå på omkring 25 %.

» **Vi bryster os af at være et meget stærkt demokrati på grund af vores høje stemmetal, men jeg mener, at vi er i en form for demokratisk krise. Befolkningens tillid til de folkevalgte og til medierne er ikke høj, og den er dalende. Det er i sig selv et krisetegn.**

Lisbeth Trinskjær, formand for Folkehøjskolernes Forening i Danmark

Lisbeth Knudsen hæfter sig også ved, at den manglende tillid til politikerne og deres evne til at løse komplekse problemer giver sig udslag i faldende tilslutning til de formelle demokratiske processer.

"På overfladen har vi stadig et velfungerende demokrati med en høj stemmedeltagelse. Men det er bemærkelsesværdigt og bekymrende, at 10-15 % ikke deltager hverken i nationale eller lokale valg, og undersøgelser viser, at det er de samme grupper, der heller ikke deltager i nærdemokratiet i for eksempel skolebestyrelser og forældrebestyrelser i børnehaverne," siger Lisbeth Knudsen og uddyber: "Når man spørger, hvorfor de ikke deltager, peger de blandt andet på, at de ikke ved nok om politik og ikke gider at beskæftige sig med politik, eller at de føler sig kørt over – altså ikke hørt og set. De oplever, at de politiske beslutninger bliver taget hen over hovedet på dem."

Lisbeth Knudsen vurderer, at andelen af vælgere, der ikke føler sig set og hørt, meget vel kan vokse, blandt andet fordi flere og flere politiske beslutninger bliver truffet i lukkede rum.

"Mens der på forsiden foregår det politiske skuespil, vi ser i medierne, tages mange af de reelle beslutninger på bagsiden af scenen, hvor de egentlige politiske forhandlinger foregår. Befolkningen er ikke inddraget, før der pludselig ligger et forlig eller en politisk aftale på helt centrale områder som sundhed, uddannelse eller klima," siger hun.

Hun påpeger, at store reformbeslutninger tidligere foregik på baggrund af en langstrakt analyseproces, hvor eksperter og medier og befolkning var medspillere, og jorden på den måde var gødet, inden en stor reform blev lanceret.

"Det politiske system er havnet i et hamsterhjul, hvor der er et stort behov for at vise handlekraft, og medierne skubber til hamsterhjulet. Hvis en lovgivning ikke virker helt efter hensigten, går der fire splitsekunder, før ministeren, som måske ikke engang er den ansvarlige, bliver konfronteret, og så sættes der ny lovgivning eller nye reformer i gang. Tidligere havde vi en politisk debat og politikudvikling bygget på ideologier og grundlæggende værdier; nu er det politiske i højere grad en kampzone for individer og ikke for partier og ideologier, og det handler om at vise handlekraft for at få og beholde magten."

Det er imidlertid en blindgyde, påpeger Lisbeth Knudsen: "Vil man have opbakning til store reformer, kræver det inddragelse, og det skaber man ikke ved at tage beslutninger i lukkede rum og tilmed ofte lave nye reformtiltag, før man har set effekterne af det første. Den slags er med til at skabe mistillid til politikerne, og jeg tror, at vi risikerer, at en stigende del af befolkningen taber troen på, at politikerne kan løse de store udfordringer. Så risikerer vi, at de næste generationer ikke stemmer, fordi de ikke vil stemme af pligt, sådan som min og mine forældres generation har været opdraget til. Vi risikerer at se flere af den slags tilfælde, hvor en Rasmus Paludan-type kan komme direkte ud af et YouTube-miljø og stille op til Folketinget, ligesom vi også risikerer, at konspirationsgrupper vil sprede sig yderligere, som de har gjort under coronaen," forudser hun.

Unge tror ikke på deres egen betydning

Lisbeth Trinskjær er enig.

"Vi bryster os af at være et meget stærkt demokrati på grund af vores høje stemmetal, men jeg mener, at vi er i en form for demokratisk krise. Befolkningens tillid til de folkevalgte og til medierne er ikke høj, og den er dalende. Det er i sig selv et krisetegn," siger hun.

Og zoomer man ind på de unge, som udgør hovedparten af mange af højskolernes elever, er der også bekymrende tegn, påpeger hun: "En europæisk undersøgelse viser, at de danske unge er dem i Europa, der ved mest om, hvordan demokratiet fungerer, men også dem, der har mindst tillid til deres egen effekt på det og rolle i det. Det er tankevækkende, og jeg tror

Lisbeth Knudsen. Foto: Linda Kastrup/Ritzau Scanpix

blandt andet, at det handler om, at de unge er enormt oplyste og ikke lader sig narre til at tro, at komplekse problemer kan løses med enkle løsninger."

Men hvorfra skal forandringerne, der kan redde demokratiet fra en begyndende deroute, så komme?

Både Lisbeth Trinskjær og Lisbeth Knudsen kan få øje på positive tendenser og aktører, der rykker i en positiv retning.

"Både erhvervsliv og civilsamfund rykker på sig. Dansk Industri har for eksempel lanceret en ny plan for ligestilling, som er mere ambitiøs end den, der kan findes politisk flertal for. Civilsamfundet samler også folk og bygger bro – med fællessang og nye måder at samtale på," siger Lisbeth Trinskjær.

Lisbeth Knudsen hæfter sig ved, at der i mange kommuner siden det seneste kommunalvalg er blevet eksperimenteret med nye for-

»» Mens der på forsiden foregår det politiske skuespil, vi ser i medierne, tages mange af de reelle beslutninger på bagsiden af scenen, hvor de egentlige politiske forhandlinger foregår. Befolkningen er ikke inddraget.

Lisbeth Knudsen, strategidirektør for Altinget og Mandag Morgen.

mer for borgerinddragelse og borgerinvolvering.

"Kommuner og kommunalpolitikere har indset, at de er nødt til at række meget mere ud for at få opbakning til nye tiltag og politikker – eller for i det mindste at skabe en forståelse for de politiske beslutninger. Folketingspolitikerne bør reflektere over, hvordan de tilsvarende kan ændre på de politiske processer, så borgerne ikke føler sig som tilskuere," siger hun.

Højskolerne kan spille en afgørende rolle

Både Lisbeth Trinskjær og Lisbeth Knudsen vurderer, at højskolerne kan spille en afgørende rolle i kampen for at bevare og udvikle et velfungerende og stærkt demokrati.

"Højskolerne har traditionelt set spillet – og spiller nok stadig – en stærk rolle i forhold til at bringe folk sammen fra land og by og på tværs af uddannelsesniveauer, erhverv og værdier. Den rolle ser jeg meget gerne, at højskolerne udbygger, så de bliver et sted, hvor man kan prøve at slå bro over polariseringen og finde ud af, hvad der adskiller os i dybden, og hvad der bringer os sammen," siger Lisbeth Knudsen, der også mener, at højskolerne bør tage stafetten i forhold til at opbygge digital dannelse.

"Vi har behov for at få en større grad af forståelse for, hvordan digitaliseringen påvirker vores liv og den måde, vi er sammen med hinanden på, og den måde, vi træffer beslutninger på. Jeg ser et behov for, at alle gode kræfter, der traditionelt har arbejdet med folkeoplysning, går sammen og tager ansvar for den digitale dannelse, så digitaliseringen ikke skaber samme grad af polarisering, som globaliseringen gjorde," siger hun.

Lisbeth Trinskjær mener, at højskolerne kan danne ramme om udviklingen af utopier og om at tænke tingene anderledes og uden for de rammer, som de økonomiske modeller og de herskende politiske logikker tilsiger.

"Vi skal give plads til at eksperimentere og styrke håbet og handlerummet, så de unge mærker, at de kan skabe et korrektiv til det eksisterende og kan bygge bro til andre," siger hun og tilføjer:

"Og så kan højskolerne skabe et møde mellem de unge og de mere modne, så de oplever, at de kan stå sammen og stille krav til politikerne om langsigtede løsninger. Så tror jeg også, at politikerne er parate til at lytte, for de ved godt, at de har bevæget sig ind i en blindgyde."

Jakob Bonde Rasmussen
Kommunikationschef, FFD
»Folkemødet spiller en væsentlig rolle i forhold til det nære demokrati og det uformelle møde mellem folk og politikere. Det vil vi gerne bakke op om. Derfor har vi valgt også at prioritere det i år.«

Rullende højskoleånd

Kurs mod et stærkere demokrati

Du møder statsministeren i toiletkøen, synger morgensang med Bertel Haarder og møder Kristian Jensen til en langbordsmiddag mod ensomhed. Folkemødet handler om politik, men det er så meget andet.

> På Vartov i København hænger eleverne fra Bosei Højskole ud ad vinduerne for at synge gården op, så folkemødedeltagerne kan få en Corona-sikker oplevelse af fællessang i solskinnet. Blandt publikum sidder 25-årige Anna, der sammen med to veninder har grebet chancen for at se en god debat og opleve, hvad det er, folkemøder kan:

"Den offentlige debat kan hurtig blive mudderkastning, så normalt er det slet ikke en mulighed for mig at deltage. På sociale medier bliver den politiske debat hurtigt en personlig hetz fremfor at handle om sagen. Det er i hvert fald en frygt, jeg har, som gør, at jeg ikke har lyst til at deltage eller blande mig. Der er det her et mere trygt rum, hvor mødet med for eksempel politikere bliver mere ligeværdigt og tilgængeligt," siger hun.

Anledningen til forsamlingen i gården på Vartov er det nye initiativ "Højskolernes Folkemøde på Hjul", som ruller ud i landet for at sprede højskole- og folkemødeånden lokalt.

Længere nede i gården frekventerer landsformanden i FORA, Karen Maigaard, Højskolernes foodtruck, som med Ubberup Højskole ved gryderne serverer et lækkert vegetarisk måltid. Normalt ville hun være i Allinge og deltage på lige fod med andre organisationer, men i år er hun landet her:

"Idéen om, at folkemødet kan brede sig til hele landet, holder jeg meget af. Det er der noget fornuftigt over. Det gode ved Folkemødet er, at man møder folk. Du går ikke fem meter, før du møder en eller anden, som du har set i fjernsynet, og som du i denne ramme godt tør opsøge og gå i dialog med. Med den polarisering, vi oplever i samfundet lige nu, tror jeg, de fleste kan se, at det er nødvendigt, at vi får snakket med hinanden på tværs," siger hun.

Og netop ønsket om at mindske polariseringen er en af grundende til, at "Folkemødet På Hjul" blev skabt. Måske kan den gule foodtruck og tilhørende røde scene være med til at løfte det folkelige engagement og styrke den demokratiske samtale i egne, hvor samtalen mellem modstridende parter er gået i hårdknude eller i stå.

Folkemødet ER højskole

Grundidéen med højskolernes tilstedeværelse på Folkemødet i Allinge har alle år været at lave højskole fremfor at tale om højskole. Med 500+ elever, ungescenen Ungdomshøjen og Højskolernes Folkekøkken har højskolerne har været med til bringe det folkelige ind i Folkemødet og arbejdet for, at Folkemødet ikke kun er en årlig festival for politikere, lobbyister og interesseorganisationer.

"Det er ikke højskolernes eller folkeoplysningens opgave at promovere bestemte synspunkter, men netop at skabe en ramme, hvor mange forskellige synspunkter kan komme til orde og gøre sig gældende," siger generalsekretær i FFD Elsebeth Gerner Nielsen.

Samtalen og det uformelle møde mellem folk og politikere var også afgørende for, at højskolerne valgte at deltage i Folkemødet i år, selvom folkefesten kun var en lille skare forundt, og både folkekøkken og højskoleelever måtte udeblive.

Ud af pandemiens restriktioner spirede nye folkeoplysende initiativer – herunder "Højskolernes Folkemøde på Hjul", der kan være med til at støtte op om positive strømninger for demokratiets fremtid. Det er i hvert fald håbet.

»Det er vigtigt at imødegå den tendens, man somme tider kan få indtryk af dominerer. Nemlig at der debatteres alene for debattens skyld. Jeg mener: Kunne man slutte alle debatter med forslag til et konkret initiativ, som debattørerne forpligter sig til at gennemføre?

Elsebeth Gerner Nielsen, generalsekretær i Folkehøjskolernes Forening i Danmark

Rasmus Skov Borring
Projektleder i Syng, spis og snak
»De frie skoler har en unik mulighed for at sætte et stærkt fokus på Danmarks lokalsamfund og invitere indenfor i fællesskaber, hvor fællessangen er et vigtigt omdrejningspunkt.«

Sangen samlede os

da corona satte en kile i folket

Det så skidt ud for fællessangen, da pandemien ramte og det at synge blev til en sundhedsrisiko, der ikke var værd at løbe. Men fællessangen fandt sin vej og svarede igen med det, der er dens absolutte styrke: at samle.

> Vi sang foran skærmen, med os selv og for at mærke hinanden. Mens sundhedsmyndighederne øgede afstanden, gjorde fællessangen det modsatte. Og midt i stormen fødtes en ny 19. udgave af Højskolesangbogen, der skulle fejres og synges til live i folkemunde. Men folket bar mundbind, fællessangsarrangementer blev aflyst, og de frie skolers fællessangsprojekt "Syng, spis og snak" var mærkbart udfordret.

I efteråret 2021 vender "Syng, spis og snak" stærkt tilbage med 50 frie skoler ombord og omkring 100 arrangementer:

"Folk har tørstet efter at mødes i virkeligheden, så det glæder os, at skolerne igen kan invitere til fællessang, god mad og hyggelige samtaler," fortæller Rasmus Skov Borring, projektleder og redaktør.

Projektet er støttet af Nordea-fonden, der motiverer nye møder mellem mennesker i lokalsamfundene:

"Vi støtter 'Syng, spis og snak', fordi projektet er med til at samle og støtte op om civilsamfundet og skabe nye møder mellem mennesker på tværs af generationer. I sangen opløses de barrierer, der findes imellem os. Højskolesangbogen giver anledning til debat og samtale om det liv og den kultur, vi deler," siger direktør i Nordea-fonden Henrik Lehmann Andersen.

Sangene skildrer livet i lys og mørke

Som et af de eneste lande i verden har vi i Danmark en folkekultur, der holdes levende gennem sang. Den løbende fornyelse af Højskolesangbogen er vigtig for bogens samlede fortælling, så nye generationer får sat ord på det liv, de er en del af. I den 19. udgave berører nye sange temaer som skilsmisse, død og tab, hvor vi hidtil har oplevet, at de fleste sange beskriver de yndefulde sider af livet og naturen. Som noget nyt synger vi ikke kun, at naturen er smuk, men også at vi skal passe på den. Vi synger ikke kun om livet på landet, men også om livet i byen. Ligeledes er der skrevet sange til de kolde og kedelige vintermåneder, som tidligere har stået i skyggen af de mange gode forårs- og sommersange. På den måde sætter sangene ord på de faser og følelser, vi på godt og ondt går igennem i livet.

151 nye sange har fundet vej til Højskolesangbogen, og "Syng, spis og snak" er en vigtig formidlingskilde til at give dem liv i fremtiden.

De fleste synes, det er dejligt at være en del af fællesskabet i nuet omkring fællessang, men det handler om mere end det:

"Fællessangen har en væsentlig folkeoplysende rolle, der er med til at styrke den demokratiske samtale og samhørighed i civilsamfundet. Derfor er "Syng, spis og snak" et vigtigt projekt i en tid, hvor mange forskellige mennesker skal finde ud at leve side om side", siger Rasmus Skov Borring.

» **Vi støtter 'Syng, spis og snak', fordi projektet er med til at samle og støtte op om civilsamfundet og skabe nye møder mellem mennesker på tværs af generationer. I sangen opløses de barrierer, der findes imellem os. Højskolesangbogen giver anledning til debat og samtale om det liv og den kultur, vi deler.**

Henrik Lehmann Andersen, direktør i Nordea-fonden

Debat om Frirummet
Astrid Krag, social- og ældreminister:
»Man får en bedre debat, når man mødes ansigt til ansigt. Det modvirker polarisering og ekstremisme.«

Plads til tvivl

Ud med næringsfattig overfladedebat!

Uenigheden er altid blevet tilskrevet en afgørende rolle i samfundets og demokratiets udvikling. Men konflikter skal behandles med respekt og nysgerrighed. Ellers bidrager de til polarisering.

FAKTA
FRIRUMMET
Frirummet er et initiativ skabt af de frie skoler – højskolerne, efterskolerne og friskolerne – med støtte fra Samfonden m.fl. Frirummets opgave er at udvikle og gennemføre projekter, der bidrager til at styrke den offentlige samtale, forbedre børn og unges demokratiske virkelyst og skabe tillid og håb for den politiske udvikling.

www.frirummet.org

I Danmark bryster vi os ofte af borgernes store tillid til det politiske system, de demokratiske institutioner og den høje valgdeltagelse. Men mange – særligt de unge – er begyndt at melde sig ud af den demokratiske samtale. Årsagen? En rå og fjendsk debatkultur. Tilkendegiver man en politisk holdning på sociale medier, risikerer man samtidig at blive bombarderet med fjendtlige og nedladende beskeder. Det får mange til at forholde sig tavse og passive i den offentlige samtale.

Det er ikke blot på de sociale medier, at den offentlige debat er under pres. De publicistiske medier har ofte konflikten i centrum for deres politiske dækning – men ikke nødvendigvis årsagerne hertil eller værdierne, der ligger bag. Derfor er det ofte den, der råber højest eller kommer med de mest radikale udsagn, der får mest ørenlyd. Den form for konfliktunderholdning kan være, ja, underholdende, men der er næppe nogen, der bliver klogere af den. Læg hertil, at de folkevalgte – som Sigge Winther Nielsen påpeger det i sin bog "Entreprenørstaten" fra 2021 – i stigende grad sammensætter deres politiske reformer, så de tager sig godt ud i mediernes overfladedækning, men ikke har den ønskede effekt, når de bliver implementeret i samfundet.

Debatformen Frirummet bruger uenigheden som drivkraft og giver plads til tvivl, om- og eftertanke. Det danske demokrati er et samtaledemokrati, og forudsætningen for det er, at forskellige holdninger kontinuerligt mødes og brydes, så uenigheden kan gøres til en demokratisk og samfundsmæssig drivkraft.

Med Frirumsdebatten er konflikten altid omdrejningspunkt. Men ved at insistere på at fremhæve debattørernes værdier, som ligger til grund for uenigheden, samt at tvinge dem til at forholde sig til både modpartens bedste argumenter og potentiel tvivl i forhold til egne åbner formatet for nuancer af konflikten, som ellers aldrig ville se dagens lys i de etablerede debatformer.

"Jeg oplevede det at skulle formulere min tvivl som rigtig sundt," fortæller præst og debattør Sørine Gotfredsen om sin oplevelse med Frirumsdebatten.

"At formulere sin tvivl er ikke ensbetydende med, at man pludselig mener noget helt tredje. Det er en tilkendegivelse af, at man er et menneske, som reflekterer så grundigt, at der er øjeblikke af tvivl (...) Jeg har længe været træt af den debatform, hvor tingene bliver sagt for hårdt, for firkantet, for sort/hvidt," fortsætter hun.

Frirumsdebatten muliggør eftertanke og ærlighed hos debattørerne – og giver plads til nysgerrighed på det, den anden repræsenterer. På den måde kan tvivlsspørgsmål fungere som en katalysator for nye indsigter, der igen kan føre til bedre løsninger, en bedre offentlig samtale og et stærkere demokrati:

"Når debatformen fokuserer på det dybereliggende værdilag, så er det ikke fordi, at vi skal blive enige. Nej, vi skal bare blive klogere. Derfor bruger debatformen meget lidt tid på det nærringsfattige overfladelag, hvor skænderier, oneliners og forberedte meldinger trives. Debatformen bruger i stedet tid på at kortlægge det dybe værdilag og præsentere dette for publikum," skriver journalist og forfatter Cathrine Gyldensted i bogen "Blev du klogere?" fra 2020, hvori hun har arbejdet indgående med debatformatet og interviewet en række debattører.

> **Det at deltage i en Frirumsdebat kan noget andet end en sædvanlig paneldebat, hvor man ofte står og siger det samme i to timer. Det at blive tvunget til at forholde sig til, hvad ens modpart sagde, synes jeg er rigtig interessant.**
>
> Tom Jensen, chefredaktør Berlingske

Blå bog
Connie Hedegaard

Født i 1960.
Blev folketingsmedlem i 1984 for Det Konservative Folkeparti.
Udnævnt til miljøminister i 2004 og til klima- og energiminister i 2007.
Fra 2010-2014 EU's første klimakommissær.
Er til daglig formand for en række bestyrelser, herunder Berlingske Media, KR Foundation, Concito, Aarhus Universitet og OECD's Round Table for Sustainable Development.

Fra klimadepression til fælles handlekraft

Klimaforandringer og biodiversitetskrise er for mange stadig abstrakte fænomener, som de føler handlingslammelse over for. Men højskolerne har gode forudsætninger for at forvandle klimadepression og apati til håb og fælles handlekraft. Vejen dertil går gennem dannelse, værdidebatter og praktisk erfaring med natur og håndværk, siger formand for Højskolernes Bæredygtighedsudvalg Simon Lægsgaard og tidligere klimakommissær i EU Connie Hedegaard.

Af Malene Fenger-Grøndahl, journalist

> En gang om året afholder Brandbjerg Højskole "Sharing Brandbjerg" – et weekendarrangement, hvor højskolen inviterer tidligere elever til, i samarbejde med nuværende elever, at skabe bæredygtig forandring. Det sker både i direkte forstand ved at plante en nøddelund, rense en sø eller anlægge en fårefold og i mere indirekte forstand ved at skabe en sansehave, der kan invitere folk tættere på den natur, de er en del af.

"Det handler om at skabe noget sammen og mærke naturen og de bæredygtige forandringer på egen krop. De kommer i direkte kontakt med naturen og ser, at de kan skabe et håndgribeligt aftryk på verden med deres egne hænder og være med til at skabe forandring. De kommer i kontakt med deres eget livsgrundlag og oplever, at de kan omskabe naturen til fødevarer og byggematerialer," siger forstander på Brandbjerg Højskole og formand for Højskolernes Bæredygtighedsudvalg Simon Lægsgaard.

"De får jord under neglene og sved under armene og kan se, at de kan rykke noget i en bæredygtighedssammenhæng. Det rykker ikke noget i det store billede med klimaforandringer og biodiversitetskrise, men det gør en verden til forskel i den enkelte, og det er der, det hele begynder. Det viser, hvad højskolerne kan – vi kan forvandle apati og handlingslammelse til håb og handlekraft," siger højskoleforstanderen, der selv både skriver om og underviser i emner som natur og bæredygtighed. "Alle elever på Brandbjerg Højskole får oplevelser med natur og bæredygtighed, uanset hvilke linjefag de vælger. Det kan for eksempel være igennem maden, som vedkommer og påvirker alle, gennem morgensamlinger, som vi ofte henlægger til naturen, eller ved deltagelse i arrangementer, som vores bæredygtighedsmiljø inkluderer hele skolen i. Uanset hvilke fag du vælger, kommer du ikke igennem et højskoleophold på Brandbjerg uden at stifte bekendtskab med både naturen og bæredygtighedsudfordringerne."

At skabe forandringer

Brandbjerg Højskole har ligesom mange andre højskoler de seneste år sat endnu mere fokus på natur, bæredygtighed og klima, og søgningen til netop de fag er stor. Men det er højskolens mål, at ikke kun de særligt interesserede skal tage større viden om, og ikke mindst større forbundethed med, naturen med sig fra højskoleopholdet. Ifølge Simon Lægsgaard er det erfaringer med naturen og fornemmelsen af menneskets forbundethed med den, der skaber grundlag for det håb og den handlekraft, der skal til for at bremse klimaforandringerne og skabe en mere bæredygtig verden.

"Der er to sammenhængende udfordringer, når det kommer til at skabe forandringer i retning af en mere bæredygtig verden. Den ene udfordring består i, at der i den danske befolkning generelt – ikke mindst i de yngre generationer – er en ekstrem fremmedgørelse i forhold til naturen. Det spænder fra almindelig uvidenhed til direkte berøringsangst over for naturen. Her er det oplagt at komme i hu, hvad Grundtvig skrev i sit digt 'Nu skal det åbenbares' om menneskelivets dannelse:

» Jeg tror på, at mennesker er modtagelige. Vi vil egentlig gerne de bæredygtige løsninger, men der er nok mange, der stadigvæk famler lidt med, hvad 'lille jeg' kan gøre ved det hele. Og der kan højskolerne – med den kraft, en højskole kan være i et lokalsamfund – være med til at skabe nye fællesskaber.

Connie Hedegaard, tidligere klimakommissær

'den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær'. Vi må tage fat i uvidenheden og den manglende relation for at skabe den drivkraft, der skal sætte handling i gang. Har man ingen fornemmelse for naturens betydning og det tab, som den nuværende udvikling indebærer, er det svært at blive motiveret til at skabe forandringer," siger Simon Lægsgaard.

Lykkes det at skabe en relation til naturen, vil der typisk opstå en længsel efter at gøre noget for at redde den – om ikke andet så af frygt for at miste det, man nu har fået kær, mener forstanderen. Men ofte vil der her indtræde en følelse af afmagt og frygt, der kan føre til apati og handlingslammelse. Heri består anden udfordring:

"Selv om man bliver opmærksom på, at her er noget, vi skal passe på, nytter det ikke meget, hvis man ikke har redskaberne til at handle og et håb om, at det kan lykkes. Derfor er det essentielt, at man får en erfaring af at kunne handle og gøre noget – sammen med andre. Oplevelsen af at kunne indrette en sansehave, oprense en sø eller dyrke én kvadratmeter jord på sin terrasse kan gøre en kæmpe forskel for den enkelte. Det er her, håbet og handlekraften tændes, og modet til at skabe fællesskaber, der kan medvirke til, at forandring opstår. Uden den dannelse kommer vi ikke langt," siger Simon Lægsgaard.

Dannelse til bæredygtighed

Netop ordet dannelse er helt centralt, når det kommer til klimaforandringer og bæredygtighed, mener også tidligere EU-klimakommissær og nu international toprådgiver på klimaområdet Connie Hedegaard: "Vi har behov for at komme tilbage til nogle af de mere åndelige og humanistiske værdier – og få dem ind i uddannelsessystemet. Hvordan forholder vi os til hinanden og til jorden? Det mener jeg er helt afgørende, efter vi har haft en lang periode, hvor det ikke ligefrem har været den klassiske dannelse, der har været i højsædet," sagde Connie Hedegaard, der selv er cand.mag. i historie og litteraturvidenskab, for nylig til Højskolebladet. Den tidligere klima-, energi og miljøminister er formand for blandt andet Aarhus Universitet, og hun mener, at viden om bæredygtighed bør indgå i dannelsen i hele uddannelsessystemet: "Jeg mener, at den skal gennemsyre hele vores uddannelsessystem og integreres på alle læreanstalter. På Aarhus Universitet er vi gået i gang med at kigge på alle læseplanerne, hvilket man bør gøre i folkeskolen og opefter. Man kan ikke hævde at være et dannet menneske i det 21. århundrede, hvis ikke man har en fundamental viden om vores bæredygtighedsudfordringer," siger hun. Og ligesom Simon Lægsgaard ser Connie Hedegaard højskolerne som en oplagt aktør i forhold til dannelse, også i relation til klima og bæredygtighed. "Jo mere man viser betydningen af folks handlinger og gør det, man kan gøre, konkret – des længere kommer vi. Og dér har højskolerne en virkelig interessant rolle. Ikke kun som højskoler, men som aktører i et lokalsamfund," siger hun.

"Jeg tror på, at mennesker er modtagelige. Vi vil egentlig gerne de bæredygtige løsninger, men der er nok mange, der stadigvæk famler lidt med, hvad 'lille jeg' kan gøre ved det hele. Og der kan højskolerne – med den kraft, en højskole kan være i et lokalsamfund – være med til at skabe nye fællesskaber," siger hun. Simon Lægsgaard er enig. Han understreger, at der i højskolebevægelsen generelt er et stigende fokus på, at højskolerne ikke kun skal give den enkelte viden og værktøjer med videre, men også skabe forbindelser mellem skole og lokalsamfund og give kursisterne mod på at skabe møder mellem mennesker i de sammenhænge, hvor de kommer hen efter et højskoleophold.

"På højskolerne kan vi skabe fællesskaber, som ikke opstår andre steder, for eksempel på tværs af generationer. På Brandbjerg har vi korte og lange kurser samtidig, hvilket gør, at vi lettere end de fleste andre højskoler kan skabe fællesskab og samtale på tværs af ældre og yngre, så vi får brudt med den her dikotomi om de egoistiske boomere over for de hysteriske unge klimaaktivister. Vi kan i højskolebevægelsen generelt gøre meget mere, for eksempel ved at invitere forældre og bedsteforældre ind på besøg på højskolerne," siger Simon Lægsgaard og tilføjer, at de unge kan inspirere de ældre til at forstå alvoren af klimaforandringerne, mens de ældre blandt andet kan bidrage med håndværksmæssig viden og ofte et tættere forhold til naturen. Han oplever, at mange højskoler arbejder aktivt med at skabe samarbejde med lokalsamfundet, og på Brandbjerg har de planer om at skabe en fælles køkkenhave, hvor folk udefra kan dyrke grøntsager sammen med skolens elever.

"Vi skal ikke forstyrre højskoleboblen alt for meget, men vi kan sagtens skabe flere møder med folk udefra, end vi gør nu," siger han. Derudover håber han, at kursisterne forlader højskolen med en evne til at skabe møder mellem mennesker og lytte til dem, de ikke er enige med.

"Hvis vi skal løse de store udfordringer, skal vi have flertallet af befolkningen med, og det får vi ikke, hvis fronterne trækkes alt for hårdt op. Vi skal ikke primært skabe klimaaktivister, men danne mennesker til at møde andre holdninger og være villige til at sætte dem i spil. De skal gå herfra med store ører, så de for eksempel kan gå i dialog med de konventionelle landmænd og forstå, hvad der betyder noget for dem, samtidig med at de står ved deres egne holdninger," siger forstanderen.

Desuden ser han det som en vigtig opgave for højskolerne at skabe rum til at udfordre den herskende vækststankegang.

"Vi har brug for et opgør med hele den vækststankegang, der ligger til grund for vores velfærds- og især forbrugssamfund – nemlig at vi skal arbejde mest muligt, så vi kan tjene penge til det nemme liv. Vores liv bliver nemt opdelt mellem arbejde, hvor vi drøner derudaf, og fritid, hvor vi køber os til underholdning, og det levner meget lidt plads til eftertanke og fællesskaber. Lader vi den kapitalistiske dagsorden være drivkraft for den bæredygtige udvikling, vil det kun lykkes i det omfang, det er opportunt for den økonomiske vækst. Derfor må vi gøre op med det evige fokus på økonomisk vækst, og det kræver rum til samtale og eftertanke – et rum, som højskolerne har 175 års erfaring med at skabe," siger han.

Connie Hedegaard er enig i, at vi sammen må se realiteterne i øjnene: "Vi kommer til at kunne mærke det. Vi kommer til at betale mere for visse ting. Vi kommer til at lægge nogle vaner om. Vi kommer til at rejse på en anden måde. Jo før man holder op med at foregøgle folk, at man kan lave en omkalfatring på relativt kort tid, uden at noget kommer til at mærke det – des bedre," siger hun.

www.ffd.dk/bæredygtighed

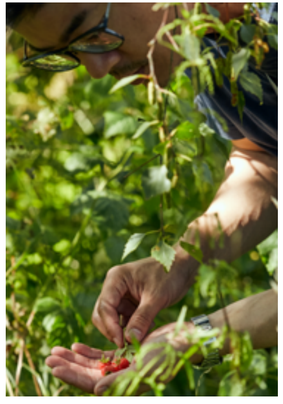

» Selv om man bliver opmærksom på, at her er noget, vi skal passe på, nytter det ikke meget, hvis man ikke har redskaberne til at handle og et håb om, at det kan lykkes.

Simon Lægsgaard, forstander på Brandbjerg Højskole og næstformand for højskolerne

Foto: Andreas Bang Kirkegaard

Mellem skole og lokalsamfund
Mange højskoler bestræber sig på at facilitere kultur- og generationsmøder med håbet om at skabe fællesskaber, der kan inspirere og motivere bæredygtig forandring.

Benedikte Sten Andersen
Forstander på Vestjyllands Højskole
»Inden vi når 360 graders bæredygtighed, er vi nødt til at lave en turn around og spørge os selv: Hvad er det mindste skridt, jeg kan tage som individ for at flytte fællesskabet henimod de 360 grader.«

Godt på vej

mod 360 graders selvforsyning

Man fristes til at sige, at på Vestjyllands Højskole er bæredygtighed ikke en destination, men en livsstil. Her er den grønne linje dybt forankret i driften, værdigrundlaget og pædagogikken.

> Foruden elever og ansatte bor der fire får, to grise, tre geder, seks høns og fire løbeænder på højskolens grund. Dyrene er sammen med skolens mange haver, en drivhustunnel og en andelsæbleplantage med til at danne rammen om flere af højskolens fag samtidig med, at de leverer råvarer til skolens køkken, der er overvejende vegetarisk og 96 % økologisk. Et slags økosystem, hvor eleverne tilegner sig færdigheder, der både bidrager til skolens bæredygtige drift og til deres egen motivation for at leve grønnere:

"Min tid på højskolen har fået mig til at tænke i cyklusser og permakultur. Alting har en funktion, kan genbruges og indgå i nye sammenhænge, hvis vi bare tænker os om. Jeg går meget ind for no waste princippet, så når jeg for eksempel laver min kop morgenkaffe, smider jeg ikke filter og grums i skraldespanden. Det skal ud og kompostere, så det kan blive til jord. Det har givet mig en øget bevidsthed om verden og bæredygtighed, som også giver mig et håb for fremtiden. Vi kan altså godt ændre på den verden, vi lever i. Det skal vi!" siger Jakob Krog Tillegreen, der var elev på højskolen i efteråret 2020.

Så hvordan bærer man sig ad med at blive en selvforsynende skole og husholdning på plus/minus 100 personer?

CO2-neutral samvittighed

Vi kommer ikke udenom Anne-Sofie* – et jordvarme- og solfangeranlæg, der sammen med vindmøllen i højskolens baghave sørger for badevand og varme. Anlægget, som skolen har navngivet Anne-Sofie, er unikt i Danmark, da det som det eneste, gør det muligt at kombinere energikilderne på den mest optimale måde alt efter vind og vejr. Det betyder også, at eleverne kan tænde læselampen og tage bad efter dansetimen med CO2-neutral samvittighed. Til sammen producerer skolen nemlig mere energi, end de forbruger.

"Inden vi når 360 graders bæredygtighed, er vi nødt til at lave en turn around og spørge os selv: Hvad er det mindste skridt, jeg kan tage som individ for at flytte fællesskabet henimod de 360 grader. Det er det, vi forsøger som højskole med at tænke bæredygtighed ind i driften, køkkenet, energiforsyning og den pædagogiske forankring. Eleverne vil forhåbentlig opleve det samme, når de kan trække økologiske gulerødder op ude i markedshaven og tage deres nye viden med sig til lejlighedens køkken på Nørrebro, efter de er færdige her på højskolen." siger Benedikte Sten Andersen, der er forstander på Vestjyllands Højskole.

En lille landsby midt i højskolen

Over sommeren har en gruppe elever indviet skolens nye Tiny House landsby, som blandt andet er bygget af træ og hamp. Her har de boet i 12 uger for at fordybe sig i jordnære fællesskaber, selvforsyning og mulighederne for opstart af egen småskala produktion.

Der er med andre ord mange jern i ilden på den vestliggende højskole, som ser muligheder i det grønne frem for begrænsninger og minder os om, at vi kan gøre noget selv – og rigtig meget sammen!

* Anne-Sofie står for: Anlæg til Nyttiggørelse af Naturlig Energi med Sol, Frisk vind, Intelligent jordvarme og Elektricitet.

» Min tid på højskolen har fået mig til at tænke i cyklusser og permakultur. Alting har en funktion, kan genbruges og indgå i nye sammenhænge, hvis vi bare tænker os om.

Jakob Krog Tillegreen, elev på Vestjyllands Højskole i efteråret 2020

Selvforsyning for begyndere
I Kasper Hofer Østergaards selvforsyningsfag skal eleverne dyrke køkkenhave, bygge, sanke og holde dyr. Det handler helt banalt om at lære, hvor tingene kommer fra, fortæller Kasper.

Højskolesvin

lokker elever på grisestien

Popsvinene Lord Svina, Lukas Grynthам og Annika Øfkjær er ikke et halvsløjt coverband, men tre kernesunde svin i baghaven på Rødding Højskole. Svinetruppen er sammen med højskolelærer Kasper Hofer Østergaard med til at sætte rammen for faget "Selvforsyning for begyndere", hvor eleverne lærer at holde husdyr, bygge og sanke efter sæsonen.

> Når et nyt elevhold rykker ind på Rødding Højskole, følger der tre små grise med. Mens eleverne vokser med opgaven, vokser smågrisene sig til 100 kilo store svin, som selvforsyningseleverne passer og selv forvandler til leverpostej, medister og ringridderpølser, når højskoleopholdet lakker mod enden.

Rødding Højskole har drevet landbrug sideløbende med højskole siden 1800-tallet og indtil 1988, hvor de lukkede landbruget ned. Det var derfor helt i skolens DNA, da højskolelærer Kasper Hofer Østergaard i 2017 foreslog at starte et fag, der bringer de gamle dyder ind i et nyt dannelsesperspektiv:

"Eleverne finder en enorm glæde og næsten barnlig fascination ved at se, dufte og mærke, hvor fødevarer kommer fra, eller lære nogle næsten glemte teknikker og arbejdsmetoder," fortæller Kasper Hofer Østergaard, der bringer sin uddannelse som designer i spil, når han underviser eleverne i at reparere og genbruge gamle ting.

Faget var populært fra start og har siden haft dobbelt så stor tilslutning, som der er plads til.

"Vi oplever generelt, at vores langsomme fag boomer. Keramik, analog fotografi, tekstiltryk med videre. Tænk, at et par elever bruger to måneder på at væve en lillebitte dug fra bunden. Det oplevede vi ikke for 10 år siden, så de unges interesser er gennemsyret af en høj grad af nysgerrighed efter at kunne lave ting selv," siger Kasper Hofer Østergaard.

Fagets tilgang til bæredygtighed er mere lavpraktisk end højtravende, og måske er det netop derfor, at der gang på gang tropper et nyt engageret elevhold op, når et nyt hold grisebasser flytter ind på skolen ved kursusstart.

» **Mens eleverne vokser med opgaven, vokser smågrisene sig til 100 kilo store svin, som selvforsyningseleverne passer og selv forvandler til leverpostej, medister og ringridderpølser, når højskoleopholdet lakker mod enden.**

Astrid Jønsson, 20 år
Højskoleelev og en del af kampagnen: "Giv Landbruget Mening"
"Vi er en aktivistisk bevægelse, som ønsker at skubbe landbruget i en mere bæredygtig retning. På trods af vores vidt forskellige politiske ideologier er vi alle sammen enige om, at der er noget galt i landbruget, og at der skal ske noget på dette område"

Grøn aktivisme

"Højskolen har hjulpet mig med at finde min plads i klimakampen."

For tre måneder siden turde Astrid Jønsson ikke blande sig i klimadebatten – i dag har hun et møde med fødevareminister Rasmus Prehn i kalenderen. Hendes højskoleophold har givet hende mod til at opsøge magten og insistere på, at der findes en grønnere løsning for dansk landbrug.

> "Vi har en klimakris', stop med at spise gris - vi økologir' ikke en fuck!"

Sådan lyder det gennem megafonen, som føres af en gruppe højskoleelever, der har skrevet en klima-banger til det efterhånden velkendte soundtrack bag den oscarvindende film "Druk". Politikerne får goodiebags med andensorteringsgrøntsager, og et kålhoved skifter hænder, mens Pernille Skipper, Jacob Mark med flere skriver under på at kæmpe for et mere bæredygtigt landbrug.

Med kampagnen "Giv landbruget mening" vil eleverne have kødet på forhandlingsbordet, så landbrugets CO2-udslip kan reduceres – helst halveres!

Det er derfor, 20-årige Astrid Jønsson og hendes kampagnekompagnoner fra Krogerup Højskole er mødt op i Rigsdagsgården bag Christiansborg for at tage imod folketingsmedlemmerne, når de møder på arbejde. I dag råber de ad magten, men benarbejdet bag bevægelsen er skabt i dialog. Målet er nemlig at samle, ikke splitte:

"Det har været vigtigt for os ikke at skælde landmændene ud. Vi vil gerne anerkende deres arbejde, og at de en del af et system, som er umuligt at ændre alene. Vi skal skabe forandringen i fællesskab," fortæller Astrid, der ikke opfatter sig selv som aktivist, men blot er optaget af, hvordan vi på tværs af politiske ideologier kan blive enige om at ændre på en sektor, der er gift for vores klima:

"Mange af os unge vil gerne blive bedre til at gøre noget. Man kan hurtigt føle sig hyklerisk, men det er svært at vide, hvor man skal starte. Jeg har før tænkt, at det var lidt for stort. At det nok ikke lige var min kamp at kæmpe, men mit højskoleophold har været med til at gøre klimakampen tilgængelig og vist, at man kan tage del i kampen på forskellige niveauer. For nogen starter forandringen i køkkenhaven, for andre til en demo foran Christiansborg."

Nok er der lang vej til et CO2-neutralt landbrug, men det nytter faktisk at gøre noget og tage del i kampen i det omfang, man evner, mener Astrid:

"Det behøver ikke være en tung byrde. Det kan faktisk være meningsfuldt og virkelig sjovt imens," siger hun. Derudover har det politiske arbejde med kampagnen og hendes ophold på højskolen kastet nyt lys over hverdagen og de valg, hun selv har indflydelse på. Derfor er der nul flyrejser og meget mindre kød på tapetet, når hun tager hjem fra Krogerup Højskole. Ikke for at undgå skyld, skam og tvang, men fordi det giver mening.

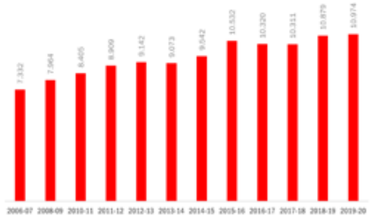
» Jeg har før tænkt, at det var lidt for stort. At det nok ikke lige var min kamp at kæmpe, men mit højskoleophold har været med til at gøre klimakampen tilgængelig og vist, at man kan tage del i kampen på forskellige niveauer.

Astrid Jønsson, elev på Krogerup Højskole i foråret 2021

ANTAL SKOLER OG ELEVER

Der findes 73 danske folkehøjskoler.

LANGE KURSER (8-40 UGER) [1]

KORTE KURSER (1-2 UGER)

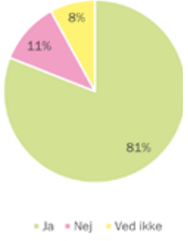

STOR TILLID I BEFOLKNINGEN

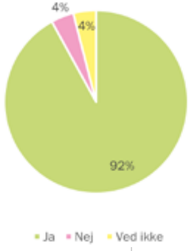
Højskolernes omdømme i den danske befolkning er fremragende og i top med firmaer som LEGO og Novo Nordisk samt offentlige institutioner som Forbrugerombudsmanden og Folketingets Ombudsmand. 92 % af befolkningen mener, at staten fortsat skal yde tilskud til højskolernes lange kurser. [2]

SKAL STATEN FORTSÆTTE MED AT TILDELE HØJSKOLERNE TILSKUD?

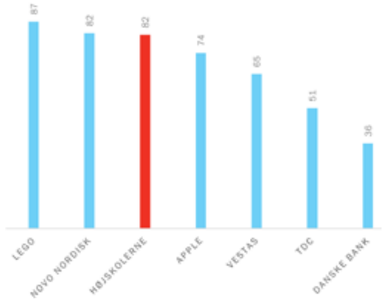
Støtte til korte kurser

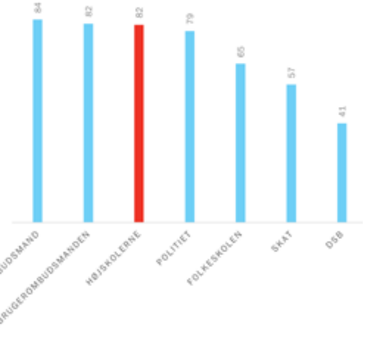
Støtte til lange kurser

PRIVATE VIRKSOMHEDERS OMDØMME

OFFENTLIGE ORGANISATIONERS OMDØMME

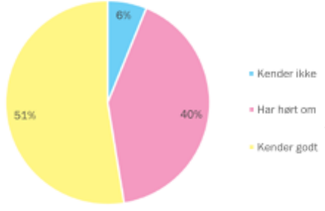
FLERE UNGE I UDDANNELSE

Unge, der er faldet fra en ungdomsuddannelse, har betragteligt bedre chancer for at vende tilbage i uddannelse efter et højskoleophold. [3]

UNGE SOM VENDER TILBAGE TIL UDDANNELSE EFTER AFBRUDT UNGDOMSUDDANNELSE

KENDSKAB TIL HØJSKOLEN [4]

MINDRE FRAFALD

Unge, der har været på højskole, har markant bedre chancer for at gennemføre en videregående uddannelse. [3]

FRAFALD INDEN FOR TO ÅR BLANDT STUDERENDE PÅ VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

FOLKELIGE MØDESTEDER

Omkring 27.000 personer tager årligt på et kort kursus på en af landets højskoler. Mange bruger et kort højskolekursus som en inspiration i arbejdslivet, som et pusterum eller som en chance for at møde nye mennesker og udvide netværket.

LOKALE KRAFTCENTRE

Flere højskoler ligger i landdistrikter og er med til at styrke sammenhængskraften i lokalområdet. Højskolerne har lokale samarbejder med biblioteket, kommunen, kirken, oplysningsforbund, idrætsforeninger m.fl.

Udover de mange selvstændige lokale initiativer har FFD administreret Folkeoplysningspuljen, hvor der er givet tilskud til 118 højskoleprojekter med det formål af styrke folkeoplysningen og samarbejder med lokalsamfundene. [5]

MERE MANGFOLDIG ELEVGRUPPE

59 projekter fordelt på 41 forskellige højskoler har fået bevilling fra FFD's Mangfoldighedspulje. 98 % indgik samarbejde med eksterne samarbejdspartnere i deres projekt. Det er oftest UU-vejledere, uddannelsesinstitutioner og NGO'er. Elever, der er del af et mangfoldighedsprojekt, er uden undtagelse enige om, at opholdet på højskolerne har været ikke bare en god oplevelse, men en trivselsfremmende og livsændrende oplevelse. [6]

Kilder:
1) Danmarks Statistik, Kulturministeriet og FFD
2) RepTrak Public: Omdømmeanalysen viser Pulse-score på skala fra 0-100. Reputation Institute, 2013
3) Analyse af højskolernes effekt på uddannelse. Lange Analyser, 2013
4) Gallup om højskoler. Kantar Gallup for Folkehøjskolernes Forening, 2020
5) Højskolernes folkeoplysende rolle i lokalområderne. www.ffd.dk/folkeoplysning
6) Undersøgelse af mangfoldighedspuljen. Ekstern konsulent Laila Colding. 2021

Højskoletanken globalt

Højskoletanken er nået ud til snart sagt alle dele af verden og bliver brugt og tilpasset efter lokale forhold, men med en umiskendelig inspiration fra dens danske oprindelse.

På de danske højskoler kommer elever fra hele verden. 10-15 % af alle elever på højskolernes lange kurser er internationale studerende.

I disse lande har højskoletanken slået rod

Grønland, Færøerne, Island, Sverige, Norge, Finland, Storbritannien, Tyskland, Østrig, Holland, Ungarn, Estland, Letland, Litauen, Polen, Gambia, Ghana, Kenya, Nigeria, Sydafrika, Tanzania, Uganda, Nicaragua, Bangladesh, Indien, Israel, Japan, Sydkorea, Palæstina, Kina, Filippinerne, Nepal, USA, Canada, Brasilien, Frankrig, Spanien, Grækenland, Italien, Myanmar, Malawi, Rusland, Scotland, Slovenien og Chile.

SAMFUNDET VILLE *IKKE* VÆRE DET SAMME UDEN HØJSKOLEÅND

LIVET ER IKKE DET SAMME UDEN
HØJSKOLERNE